

İBN FÂRİS'İN EVCEZÜ'S-SİYER'İ *

SEMİH ÖZDEMİR
MARMARA Ü. SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HADİS ANABİLİM DALI Y.L. ÖĞRENCİSİ.

* (Thk. ve Trc. Semih Özdemir), (İstanbul: Siyer Yayınları, 2020), 88 sayfa

Bir alanda şerh, muhtasar veya muhtasar niteliğinde kısa metinlerin yazılmaya başlanması, o alanın bir gelişim süreci geçirdiğinin belirtisidir. Muhtasar düzeyinde bir derleme çalışması olarak kabul edilebilen bu metnin öncelikli hedefi Allah Resûlü'nün nesebi, doğumu, gençliği, bi'seti, gazvelerdeki tutum ve davranışları, çocukları, amcaları ve eşleriyle ilgili bilinip ezberlenmesi gerekenleri isminden de anlaşılacağı üzere en kısa biçimde sıralamaktır (s. 27).^[1] İbn Fâris (v. 395/1004) *Evcezü's-siyer li hayri'l-beşer* adlı bu eserinde Allah Resûlü'nün hayatını tarihsel dokusu içerisinde birbiriyle bağı kurulmuş bir şekilde anlatmak yerine onun çevresi ve yaşadığı önemli olaylar ile ilgili bilinmesi gerekenleri ezberlenebilecek kısalıkta sıralamayı tercih etmektedir. Kitap, siyer alanında yazılmış bilgi merkezli en kısa ve öz nesir çalışmalardan biri sayılmaktadır.^[2] Allah Resûlü'nün hayatı merkezli kısa anlatımlar, yaygın siyer çalışmalarındaki farklı bağlamlar içerisine serpiştirilmiş biçimde yer alan bilgilerin bir arada bulunmasını sağlamaktadır.

Siyer kültürü, esasında Sa'd b. Ubâde (v. 15/636), Sehl b. Ebû Hasme (v. 41/670), İbn Abbâs (v. 68/687) ve Berâ b. Âzib (v. 72/691) gibi sahâbîler ile Urve b. Zübeyr (v. 94/713), İbn Abbâs'ın âzâtlısı Küreyb (v. 98/717) ve Ebân b. Osmân (v. 105/723) gibi tâbiîne dayanmaktadır.^[3] Dolayısıyla Hicrî II. asırda Musa b. Ukbe (v. 141/758) ve İbn İshâk (v. 151/768), III. asırda Vâkîdî (v. 207/823), İbn Sa'd (v. 230/845) ve

[1] Bu ve bundan sonraki sayfa numaraları Siyer Yayınları tarafından neşredilen "Sîret-i Nebî" adlı tahkikli metne göre verilmiştir. Bkz. Ebû'l-Hüseyn Ahmed b. Fâris, *Sîret-i Nebî*, thk. ve trc. Semih Özdemir (İstanbul: Siyer Yayınları, 2020), 88 sayfa.

[2] Bkz. es-Safedî, *el-Vâfi bi'l-vefayât* (Beyrut: Dâru l-hya'i't-Türâs, 2000), 1/28.

[3] Detaylı bilgi için bkz. Mustafa Fayda, "Siyer ve Megâzî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2009), 37/319-324.

Belâzürî (v. 279/893) gibi âlimlerin eserleri sahâbe ve tâbiîne uzanmaktadır. O tarihten günümüze kadar siyer alanında farklı dillerde bazısı geniş hacimli, bazısı kısa ve öz olmak üzere nesir ve nazım birçok eser kaleme alınmıştır. Günümüzde ise heyecanlı bir üslup ve akıcı bir anlatıma sahip kitaplar yazıldığı gibi kronolojik takvimler ve farklı başlıklar altında toplanan isimler listesi gibi birbirinden faydalı birçok çalışmalar da yürütülmektedir. İleriki paragraflarda değineceğimiz benzerliklere binaen Ebû'l-Hüseyn İbn Fâris'in *Evcezû's-siyer*'i ikinci kısımda değerlendirilebilir. Dolayısıyla Hicrî IV. asırda yazılmış bu eserin gün yüzüne daha belirgin bir biçimde taşınmasıyla günü gününe tarihleri belirtilmiş olayların kronoloji mahiyetindeki günümüz proje ve çalışmalarına ışık tutacak; bazı bilgilerin yegâne kaynağı olması yönüyle yeni pencereler açacaktır. Ayrıca rivayetlerin güvenilirliği hususu ve tercih edilen görüşler açısından da çokça konuşulup tartışılacak nitelikte olduğu kanaatindeyiz.

Evcezû's-siyer kitabını ana hatlarıyla altı kısma ayırmak mümkündür. İlk kısım, yazarın kendi önsözüdür (s. 27)^[4]. İkinci kısım, Allah Resûlü'nün nesebinden Hz. Hatice'nin (v. 620) vefatının anlatımına kadardır (s. 29-35). Üçüncü kısım, Allah Resûlü'nün Hz. Hatice'den olan çocuklarından, ona hizmet eden hür insanların isimlerinin sıralandığı yere kadardır (s.37-53). Dördüncü kısım, Kâbe'nin yeniden bina edilışinden Allah Resûlü'nün vefatına kadardır (s. 55-65). Beşinci kısım, Allah Resûlü'nün yol arkadaşlarının isimlerinden vefat ettiğinde geriye bıraktığı terekesine kadardır (s. 65-79). Altıncı kısımda ise Allah Resûlü'nün giyinişi, koku sürünmesi ve yüzüğü gibi Hz. Peygamber'in insani ve şahsi özelliklerine dair bilgilere yer vermektedir. (s. 81).

Yazar, kitabın birkaç satırlık önsözünde Allah Resûlü ile ilgili bilgileri sıralayacağını ifade ettikten sonra iki cümlede Kur'ân-ı Kerîm dışında en hayırlı meclisin Allah Resûlü'nü anlatan meclislerin olduğunu ve bunlardan bir kısmına bu muhtasar kitabında yer verdiğini belirtmektedir (s.27).

Ardından kitabın ikinci kısmında Allah Resûlü'nün Adnân'a kadarki nesebi yer almaktadır. Devamında Allah Resûlü'nün doğumu, babasının vefatı, sütannesini Halîme'ye verilmesi, annesi Âmine'nin vefatı, amcası Ebû Tâlib ile beraber Şam'a gitmesi ve ardından Hz. Hatice ile evlenmesi gibi ömrünün ilk 25 yılını özetlemektedir.

Kitabın üçüncü bölümünde yazar Allah Resûlü'nün eşlerinden başlamak suretiyle yakın akrabaları ve çevresinde olanların isimlerini sıralayıp kısa

[4] İlk 26 sayfada mütercimnin ön sözü, İbn Fâris'in biyografisi, *Evcezû's-siyer*'in tanıtımı, mütercimnin Arapça ön sözü ve yazma eserlerin görselleri yer almaktadır.

bilgiler vermektedir. Önce Allah Resûlü'nün eşlerinin isimleri sıralandıktan sonra evlenip zifafa girmeden önce boşadığı kadınlardan bahsetmektedir. Akabinde Allah Resûlü'nün hala ve amcalarını sıralayan İbn Fâris, nesepte muteber olan babanın birinci derece akrabaları olduğu için teyze ve dayılarına değinmemektedir. Bir sonraki kısımlar ise “Büyükannelerinden Âtike İsmi Taşıyanlar” ve “Akrabalarından Fâtıma İsmi Taşıyanlar” (s. 49) başlıklarını taşımaktadır. Bu başlıkların altında, örneğin Abdumenâf b. Kusay'ın annesi Âtike bt. Hilâl veya Hz. Ali'nin annesi Fâtıma b. Esed b. Hâşim gibi Allah Resûlü'ne yakınlığı olanlar sıralanmaktadır. Bölüm, Allah Resûlü'nün erkek ve kadın âzatlıları ve ardından kendisine hizmet eden kimselerin isimleriyle sona ermektedir.

Bir sonraki bölüm, Allah Resûlü'nün 35 yaşındayken Kureyş kabilesi içerisinde cereyan eden Hacerülesved'i Kâbe'deki yerine kimin yerleştireceği konusundaki tartışmada hakemlik yaptığı olayla başlamakta ve birkaç paragraf içerisinde Allah Resûlü'nün vefatıyla sona ermektedir. Bu esnada birkaç cümleyle genel olarak bi'set, hüzün yılı, hicret, savaşlar, veda hutbesi ve Allah Resûlü'nün vefatı işlenmektedir. Bu bölümde Hicrî birinci yıldan dokuzuncu yıla kadar gazveler dışında başka bir konuya değinilmemesi, kitabın olumsuz bir yönü olarak değerlendirilebilirse de bu gazvelerin gününe kadar detaylı tarihiyle verilmesi kitabın olumlu bir yönü sayılabilir.

Beşinci bölüm, Allah Resûlü'nün akrabaları dışında ona davasında yoldaş olanlar ile Hz. Peygamber'in sahip olduğu malları ele almaktadır. Bölüm içerisinde gazvelerde Allah Resûlü'nü koruyanların listesi bulunduğu gibi, Allah Resûlü'nün hayatı boyunca sahip olduğu silah, at ve develerinin listesi de bulunmaktadır. İbn Fâris, bu bölümde son olarak Allah Resûlü'nün vefatı sırasında geriye bıraktığı terekesinden bahsedip son bölüm olarak nitelenebilecek kısımda, Allah Resûlü'nün Cuma günleri giydiği kıyafeti, kullandığı Üd ve Misk gibi kokuları ve yüzüğü gibi şahsıyla alakalı bilgilere yer vermektedir. Altıncı bölüm “Allah Resûlü'nün doğumu, bi'seti ve davranışlarıyla ilgili söylenebileceklerin sonuna gelmiş bulunuyoruz. Tek olan Allah'a hamd-ü senâ, resûlü, âli ve ashâbına çokça salât-ü selâm ederiz” ifadesiyle bitmektedir.

Kanaatimizce kitap, yapısı itibarıyla kendi dönemindeki siyer kaynakları arasında müstesna bir yere sahip olsa da içerdiği bilgilerin güvenilirliği açısından siyer alanında birincil kaynak olma özelliğini taşımamaktadır. Bu kanaatte yazarın bazı yanlış aktarımları etkili olduğu gibi ihtiyatla karşılanması gereken rivayetlere de yer vermesi bunda büyük rol oynamaktadır. Örneğin, Hz. Osman (v. 35/656) önce Hz. Rukiye (v. 2/624) ile evlenip, onun vefatından sonra Hz. Ümmü Gülsüm (v. 9/630) ile evlendiği halde; yazar, Hz.

Osman'ın ilk önce Hz. Ümmü Gülsüm ile evlenip daha sonra Hz. Rukiye ile evlendiğini ifade etmektedir (s. 37). Kabul edilen görüşe göre Hz. Osman ilk önce Hz. Rukiye ile evlenmiştir. Daha sonra ağırlaşan hastalığını atlatabmayan Hz. Rukiye vefat etmiş ve bunun üzerine Hz. Osman Allah Resûlü'nün diğer kızı olan Hz. Ümmü Gülsüm ile evlenmiştir.^[5]

Bir diğer örnek ise Allah Resûlü'nün Temîm kabilesinden bir kadınla evlendiği ve zifaf esnasında kadının ona “Senden Allah'a sığınırım” demesi üzerine Allah Resûlü'nün onu boşayıp evine gönderdiği kıssadır (s. 43). Kaynaklarda bu olay geçmediği gibi Allah Resûlü'nün Temîm kabilesinden olan bir eşinden de bahsedilmemektedir. Kitabın ilgili yeri diğer kaynaklarla karşılaştırıldığında İbn Fâris'in büyük oranda İbn İshâk'ın *es-Sîretü'n-nebeviyye*'sinden istifade ettiği tespit edilebilmektedir. Zira İbn Fâris, tıpkı İbn İshâk'ın yaptığı gibi, ilk önce Allah Resûlü'nün Gifâroğullarından bir kadınla evlendiğini, daha sonra ise yukarıdaki olayı aktarmaktadır. Ancak İbn İshâk'ın *es-Sîretü'n-nebeviyye*'si dâhil hiçbir kaynakta söz konusu kadının Temîmî olduğu bilgisi geçmemektedir. İbn Fâris'in bu anlatımını destekleyen başka bir kaynağa rastlayamadığımızı ifade etmek gerekir. Buhârî'nin *Sahîh*'inde, bu olayda yer alan kadının “Bintü'l-Cevn” olduğu rivayet edilmektedir.^[6] Ancak onun hangi kabileden geldiği, ne hadiste geçer ne de onun biyografisini işleyen kaynaklarda yer alır. İbn İshâk'ın anlatımına göre ise Allah Resûlü Temîme adında bir kadına kendisiyle evlenmek isteyip istemediğini sorduğunda kadın “Senden Allah'a sığınırım” demiştir. Bunun üzerine Allah Resûlü ona Allah'ın onu kendisine yasakladığını belirtmiştir. Bu kıssada Allah Resûlü'nün kadınla evlenmemiş olması dikkat çekmektedir. Allah Resûlü'nün evlendiği zifafta kendisine “Senden Allah'a sığınırım” diyen kişi Bintü'l-Cevn'dir, Temîme değil. Sonuç itibarıyla buradan Allah Resûlü iki farklı zamanda iki farklı kişiden “Senden Allah'a sığınırım” sözünü işittiği sonucu çıkmaktadır. İlki Buhârî'nin aktardığı Bintü'l-Cevn olayı, diğeri ise İbn İshâk'ın aktardığı Temîme olayıdır. Ayrıca İbn İshâk'ta aktarılan olayda kadının isminin Temîme olması da dikkat çekmektedir. Nitekim İbn Fâris kadının Temîmî olduğunu belirtmektedir. Dolayısıyla yazar, Bintü'l-Cevn olayından Allah Resûlü'nün bir kadınla evlendiğini ve zifafta bu sözü işittiğini, İbn İshâk'ın anlatımından ise onun Temîmî olduğunu almakta ve bunları birbirine mezcedip gerçekte karşılığı olmayan bir olay olarak aktarmaktadır.

[5] İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye* (Mısır: Şeriketü't-Tibâ'ati'l-Fenniyyeti'l-Müttehede, 1971), 1/245.

[6] Buhârî, “Talâk”, 3.

Yukarıda verilen örnekler dışında Ümmü Eymen künyeli Bereket'in (v. 10/632) erkek âzâtlılardan zikredilmesi (s. 51) ve Allah Resûlü'nün Lehîf/ Lûheyf adındaki atının kılıç zannedilmesi (s. 73) bu hususun diğer örnekleri olarak zikredilebilir. Ayrıca yazarın, kitabında kaynağı olmayan olaylara yer verdiği de bir gerçektir. Nitekim Hz. Rukiye'nin Hz. Osman'ı şikâyet etmek üzere Allah Resûlü'ne geldiğinde Allah Resûlü'nün "Kocalarından şikâyetlenen kadınları sevmem. Evine dön!" dediği rivayet (s. 39) İbn Fâris dönemi ve öncesi siyer kaynaklarında yer almadığı gibi, hadis kaynaklarında da bulunmamaktadır. İbn Fâris'in yalnız kaldığı rivayetlerinin bir diğer örneği ise Allah Resûlü'nün vefatı sırasında geriye bıraktığı terekesidir. Ona göre Allah Resûlü'nün vefatı sebebiyle tereke olarak toplam iki hırka, iki izar, bir gömlek, bir cübbe, dört farklı giysi, üç veya dört takke ve bir yorgan kalmıştır (s. 79). Zehebî ise sadece İbn Fâris'in bu eserinde bulunan bu bilgilere ihtiyatla yaklaşılması gerektiğini belirtmektedir. Nitekim kendisi *Târihü'l-İslâm*'da bunu şöyle ifade etmektedir: "Bu konuda sayılanların çoğu isnâdsızdır. İbn Fâris ve hocamız ed-Dimyâtî bunları olduğu gibi aktarmışlardır. Bunların doğru olup olmadığını bilmiyorum."^[7]

Evcezû's-Siyer'in bir diğer olumsuz yönü, yer verdiği bir kısım rivayetlerin zayıf sayılmasıdır. Örneğin Allah Resûlü'nün Gifâroğulları'ndan bir kadınla evlendiğinde vücudunda bir hastalık görmesi üzerine ona "Ailene geri dön!" dediği rivayet (s. 41) birçok fıkıh kitaplarında delil olarak zikredilse bile senedde bulunan Cemil b. Zeyd'den dolayı başta Zehebî ve İbn Hacer olmak üzere birçok hadisçi tarafından zayıf kabul edilmiştir.^[8] Bu ve yanlış olduğunu yukarıda detaylı bir biçimde açıkladığımız Allah Resûlü'nün Temîmoğullarından biriyle evlendiği rivayetinin, İbn Fâris'in bu kitapta yer verdiği rivayetlerin güvenilirliğine gölge düşürdüğünü net bir ifadeyle söyleyebiliriz.

Ayrıca kitap içerisinde tutarsızlık da tespit edilebilmektedir. Nitekim Allah Resûlü'nün (erkek) âzâtlıları arasında Ümmü Eymen künyeli Bereket yer almaktadır (s. 51). Yazarın Bereket'i "Allah Resûlü'nün Kadın Âzâtlıları" başlıklı bir sonraki bölümde zikretmesi daha uygun olurdu. Bunun dışında Allah Resûlü'nün âzâtlıları arasında kaynaklarda adı geçen ancak yazarın yer vermediği Kerkire ve Rebâh gibi isimler vardır.^[9] Kitabın değerini

[7] Zehebî, *Târihü'l-İslâm* (Beyrut: Dâru'l-Kitâbi'l-Arabî, 1993), 1/517.

[8] Zehebî, *Tenkîhu't-tahkîk* (Riyad: Dâru'l-Vatan, 2000), 2/192; İbn Hacer, *et-Telhisu'l-habir* (Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1999), 3/295.

[9] Bkz. İbn Sa'd, *et-Tabakâti'l-kebir* (Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1990), 1/384; İbn Ebû Hâtim, *el-Cerh ve'l-Ta'dil* (Beyrut: Dâru'l-İhyâi't-Türâsi'l-Arabî, 1952), 2/517; İbn Asâkir, *Târihu Dumeşk* (Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1995), 4/278; İbn Hacer, *el-İsâbe* (Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1995), 5/438.

düşüren bu eksiklikler, *Evcezü's-siyer*'in birincil kaynak olma niteliğine gölge düşürmektedir.

İbn Fâris, Allah Resûlü'nün Hz. Aişe (v. 58/678) ile zifafa girdiği bilgisini biri Abdullah b. Uraykıt el-Leysi'nin yol rehberliği, diğeri muhâcirlerle ensârin kardeş ilan edilmesi olmak üzere iki farklı bağlamda tekrarlamaktadır (s. 57). Böylesi kısa ve öz bir anlatımda tekrarlar uygunluk arz etmemektedir. Ayrıca bu tür anlatımlarda Allah Resûlü'nün Hz. Aişe ile zifafa girdiği bilgisi ile bir önceki olayın anlatımında da olduğu gibi zikredilen hâdise ve bilgiler arasında ilişki kurmak oldukça zorlaşmaktadır. Birbirinden bağımsız bilgilerin art arda zikredilmesi, olayların zihinde düzenli bir zemine oturması bakımından kitaba olumsuz olarak geri dönmektedir.

Evcezü's-siyer'in yukarıda zikredilenlerin dışında Allah Resûlü'nün Hz. Hatice ile evlendiğinde Ebû Tâlib'in yaptığı düğün konuşması gibi bazı bilgilerin tek kaynağı olması Allah Resûlü hakkında farklı bir pencerenin açılması bakımından olumlu olsa da bu bilginin ondan önce bir kaynakta bulunmaması bakımından da kitabın güvenilirliğini sarsmaktadır. Ancak kitabın olumsuz yönleri olduğu gibi okuyucunun beğenini celbeden olumlu yönleri de bulunmaktadır. Olayların tarihî dokusunun işlenmeden, sadece özet düzeyinde bilgilerin belirli konulara göre farklı başlıklar altında sıralanması, olayları uzunca anlatan kaynaklara nazaran *Evcezü's-siyer*'in tercih edilmesinde etken olacaktır. Ayrıca farklı kitaplarda geçen bilgilerin böylesi kısa ve öz bir biçimde bir kitapta toplanması, kanaatimizce kitabın en olumlu yönüdür.

İbn Fâris, kitabında olayları kronolojik ama bağlamından kopuk bir biçimde verse de örneğin Allah Resûlü'nün amcasıyla ticaret amacıyla Şam'a gittiğinde on iki yıl, iki ay ve on günlük; amcası vefat ettiğinde ise 49 yıl, sekiz ay ve on bir günlük olduğu ve hicretten bir yıl, üç ay ve 13 gün sonra içinde Ümeyye b. Halef'in (ö. 2/624) de bulunduğu Kureyş'e ait bir kabileyle savaşıldığı bilgisi gibi olayların tarihi ile ilgili çok ince detaylar vererek yeni bir pencere açmaktadır.

Özetle; İbn Fâris'in *Evcezü's-siyer*'i yer verdiği rivayet ve bilgilerin güvenilirliği, kronolojik sırada bazı yanlışların bulunması ve olayların bağlamından kopuk anlatımı gibi hususlar, eseri olumsuz etkileyerek Siyer'in birincil kaynaklarından birinin olması noktasında engel teşkil etse de olayların detaylı tarih bilgisi ve ancak farklı kaynaklarda bulunabilecek bilgilerin birbirinden farklı başlıklar altında toplanması gibi özelliklerle araştırmacılar nezdinde farklı bir konuma çıkabilmektedir.

Evcezû's-siyer, Siyer alanında kendisinden sonraki eserlere genel itibarıyla kaynak ve referans teşkil edememiş olsa da Muhibbüddîn et-Taberî'nin (v. 694/1295) *Hulâsatü siyeri seyyidi'l-beşer*'i gibi eserlerin ilham kaynağı olmuştur. Hatta bu eserde *Evcezû's-siyer*'in birçok ibaresi harfiyen aktarılmıştır. Tespit edilebildiği kadarıyla, *Evcezû's-siyer*'in Konstantinli Hasan b. Halefullâh'ın (v. 787/1385) *Ferâidü'd-dürer ve fevâidü'l-fiker fi şerhi muhtasari's-sîret l'ibni'l-fâris*'i ve Ebu Medyen b. Ahmed el-Fâsî'nin (v. 1132/1720) *Müsta'zebü'l-ahbâr bi-etyabi'l-ahbâr*'ı olmak üzere sadece iki şerhinin bulunması, kanaatimizce kitabın çok itibar görmediğinin göstergesidir.

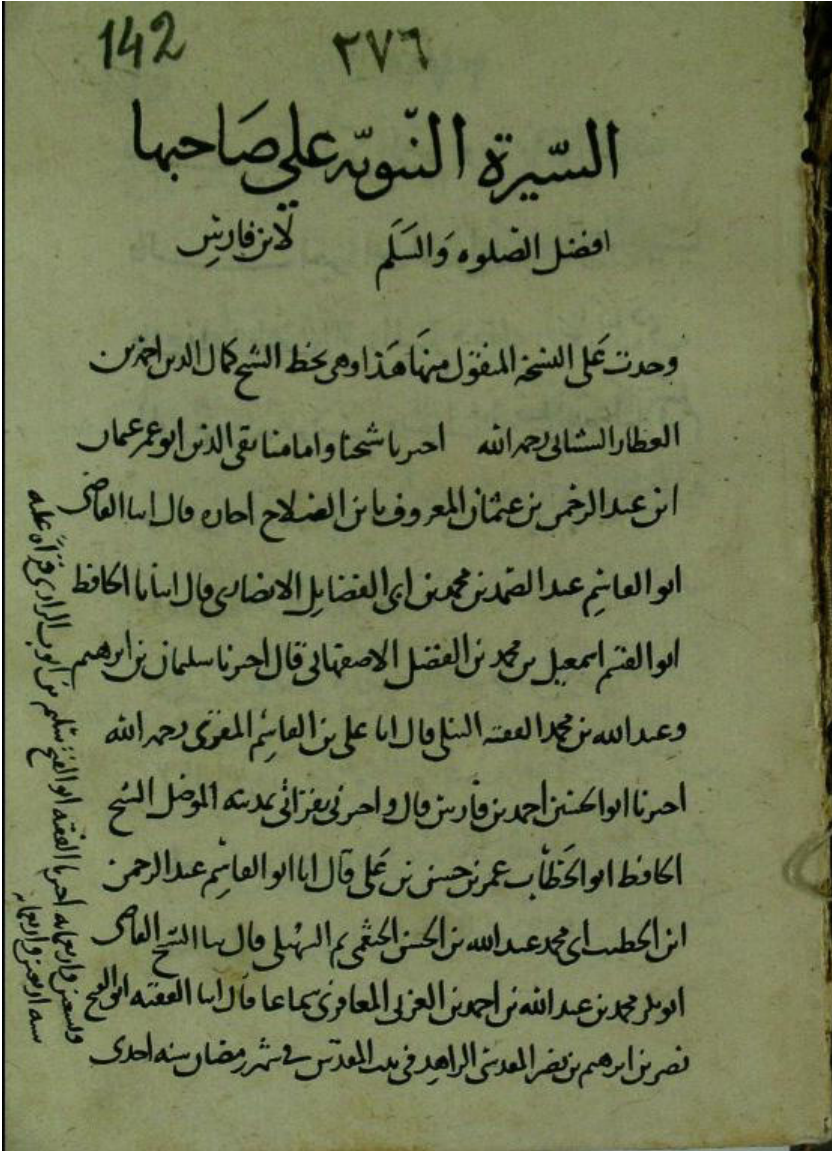
Yazma nüshalarında *es-Sîretü'n-Nebeviyye alâ sâhibihâ efdalü's-salâtü ve's-selâm*, *Evcezû's-siyer li-hayri'l-beşer*, *Muhtasaru siyeri Resûlillah*, *Muhtasaru sîreti Resûlillah*, *Muhtasar fi nesebi'n-nebiyyi ve mevlidihî ve menşe'ihî ve meb'asih*, *Ahsaru sîreti seyyidi'l-beşer* gibi farklı başlıklar taşıyan kitap, ilk önce 1301/1883 yılında Cezayir'de basılmıştır. Bu baskı 1311/1893 yılında Hindistan, Bombay'da ve 1366/1947 yılında Mısır'da tekrarlanmıştır. Daha sonra İzzet Husriyye, Hilâl Nâcî, M. Kemâleddin İzzeddîn ve Muhammed Mahmûd Hamdân tarafından yeniden neşredilmiştir.^[10]

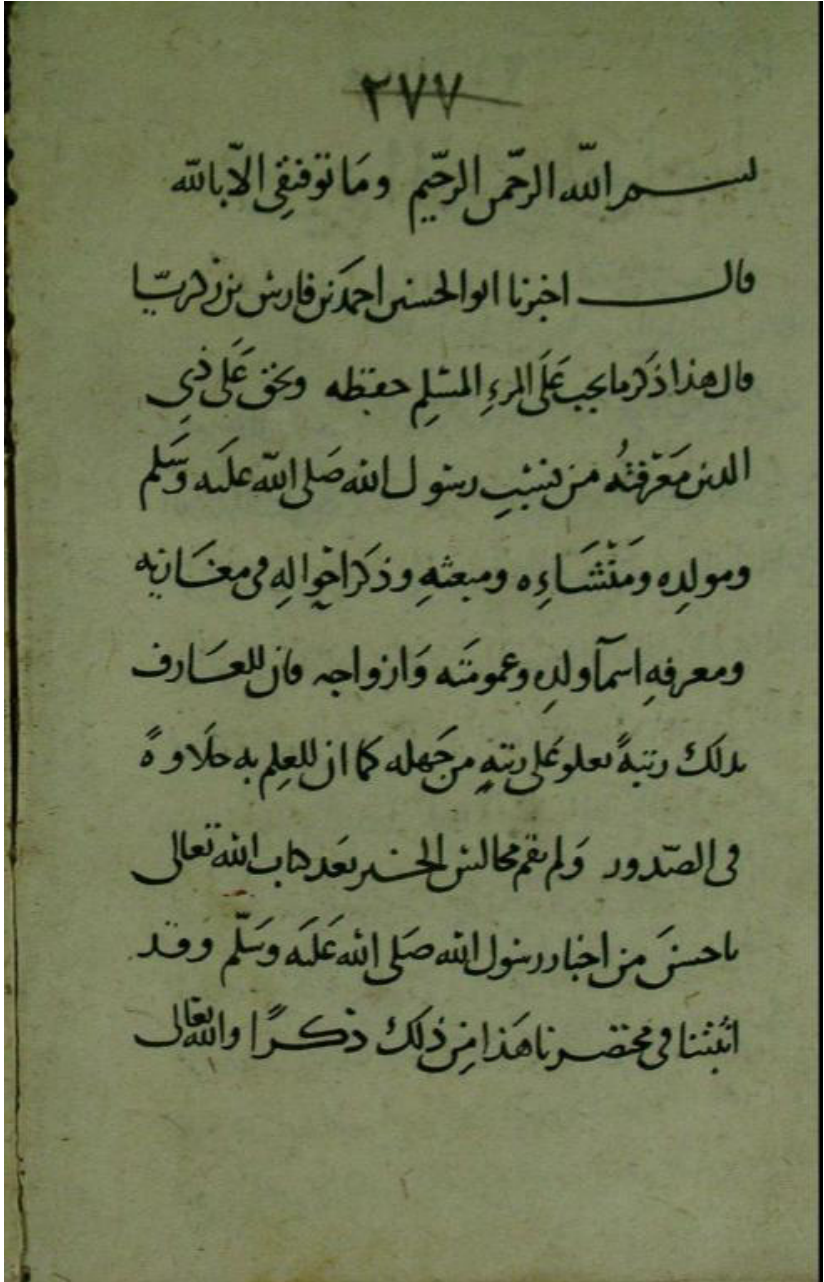
Evcezû's-siyer tespit edildiğine göre ilk defa Doç. Dr. Feyza Betül Köse tarafından “Beşerin En Hayırlısının Kısa Hayatı” adı altında Türkçeye tercüme edilmiştir.^[11] Ayrıca 2020 yılının Mayıs ayında Siyer Yayınları'nın *Sîret-i Nebî* adı altında neşrettiği eser, Semih Özdemir tarafından yazma nüshalarına dayanarak yeniden tahkik edilip Türkçeye çevrilmiştir. Muhakkikin önsözüne göre bu tahkik, Fatih Kütüphanesi (no: 5300-7) ve Hacı Mahmud Efendi Kütüphanesi (no: 4430) olmak üzere başlıca iki yazma nüshaya dayanmaktadır. Tahkikte esas alınan nüsha, Fatih Kütüphanesi'nin nüshasıdır. Ancak bu nüshanın 149_b ile 150_a arası metinde bir eksiklik tespit edilmiş ve bu kısımda Hacı Mahmud Efendi Kütüphanesi nüshası esas alınmıştır. Üzerinde ferağ kaydı bulunmayan ve sekiz varak olan Fatih Kütüphanesi nüshasının İbnü's-Salâh'ın (v. 643/1245) öğrencisi Kemâlüddin b. Attâr eş-Şeybânî'nin (v. 702/1304) nüshasından aktarıldığı ifade edilmektedir. Hacı Mahmud Efendi Kütüphanesi'nin yedi varaklık nüshasında da ferağ kaydı bulunmamaktadır. Kanaatimizce Siyer Yayınları tarafından neşredilen Semih Özdemir'in tahkik ve notlandırılmış çevirisi, *Evcezû's-siyer* üzerine şimdiye kadar yapılmış en geniş çaplı çalışmadır.

[10] Ayrıntılı bilgi için bkz. Henri Fleisch, “İbn Fâris”, çev. Mustafa Kaya, *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 34 (2010), 209-219; Hüseyin Tural, “İbn Fâris”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1999), 19/479-481.

[11] Feyza Betül Köse, “Beşerin En Hayırlısının Kısa Hayatı”, *Hadis ve Siyer Araştırmalar Dergisi* 2/1 (2016), 137-143.

Ekler:

(1) Fatih Kütüphanesi nüshasının zahriye sayfası (142_a)

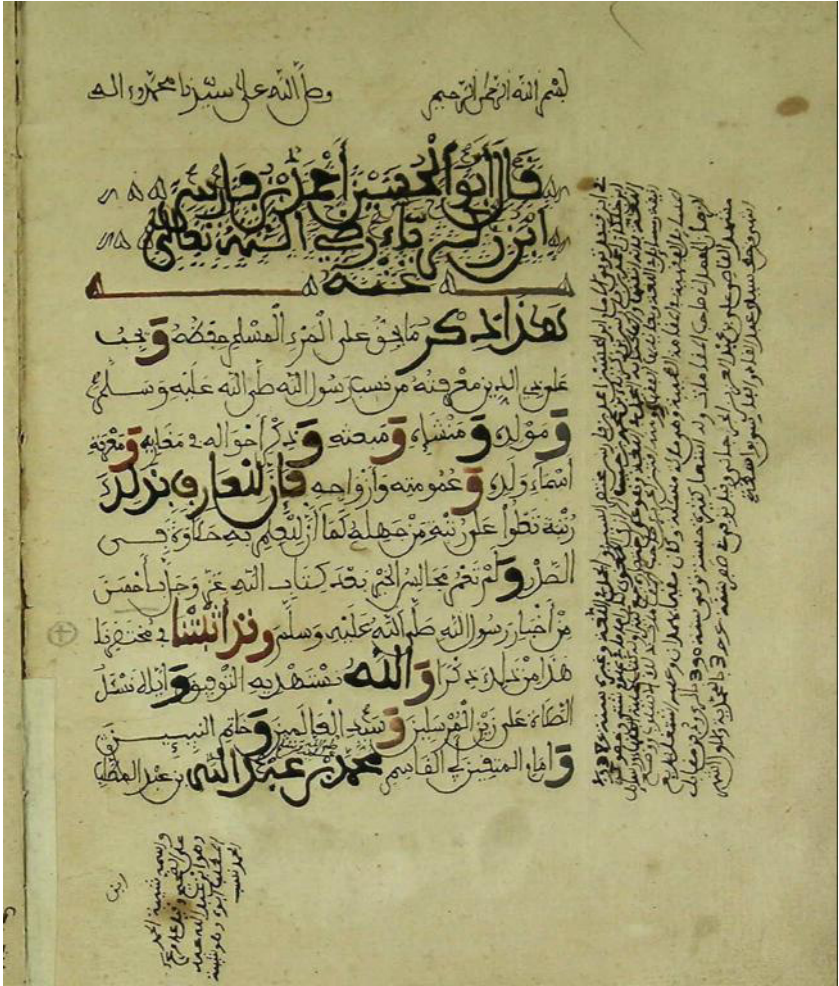
(2) Fatih Kütüphanesi nüshasının serlevhası (142_b)

150

٢٥٣

بلوئی بقضه وكان نقشه محمد رسول الله واهدني له الخاشي
 خُصِرَ اسودز سا دجيز فليسهما صلى الله عليه وسلم
 وهذا الخوما امن من حديث مولده صلى الله عليه وسلم ومعنه ومعان
 صلى الله عليه وسلم الحمد لله وحده وصلى الله على سيدنا محمد واله
 وصحبه وسلم سلمنا فخرًا

فضل في اسما النبي صلى الله عليه وسلم
 محمد واحمد والماجي والحياشر والعاقب والخاصم
 والمعفي وبنى النوه ونى اللجيم والمنوكل والرووف
 والرحم والشاهد والمدشر والذير والمضطفي والرسول
 والنبي والامي وعده الله وسراجا منيرا والمذكر
 والمسرح

(4) Hacı Mahmud Efendi Kütüphanesi nüshasının serlevhası (1_b)

وكان يلقب بـ **الجمعة** فترجمه **الحمر** ويحتم **وكان** **قال** **له** **رنحة**
بها **مزاة** **أو** **مشك** **على** **ج** **ومثله** **وميز** **آخر** **وسوا** **و**
كان **له** **فدح** **مضيق** **بملاك** **ضبابي** **بضيه** **وتوز** **من** **بجلا** **وقال**
له **البحق** **ومحض** **من** **سفيد** **وقدح** **من** **صلح** **ومفصل**
من **ضفي** **وفضحة** **وكان** **له** **سهم** **وفكيفة** **وبير**
ار **رسول** **الله** **صلی** **الله** **عليه** **وسلم** **قال** **عليكم** **بهذا** **العود**
المنير **فإن** **بیه** **سنة** **أشقيت** **وأن** **قال** **الطيب**
الطيب **المفصل** **وكان** **يشي** **بالعود** **ويخرج** **معه** **الكافور**
وكان **له** **بها** **يزور** **على** **من** **حار** **ير** **قلير** **بضيه** **و**
كان **فحشه** **محمد** **رسول** **الله** **وأهدى** **له** **المخاض**
خيز **أشود** **بیر** **سأ** **عجیر** **قلیم** **مما** **صلی** **الله** **عليه** **وسلم**
بهذا **أزوم** **ملا** **أمكن** **من** **حار** **بیر** **ومولك** **ومبقة**
وأمواله **صلی** **الله** **عليه** **وسلم** **وشق** **فا** **وكرم** **وحسن** **تلك** **ومزته**
وأمین **العلمین** **صلی** **الله** **عليه** **وعلم** **الله** **وأصل**
الحقیر **وسلم** **تسليما** **كثيرا** **الله** **محمد** **الله** **وعسى** **عني**

وهو على طهر من انه يترجمه بغيرها لا يكون ولا مقبل

(5) Hacı Mahmud Efendi Kütüphanesi nüshasının son sayfası (8,)

Kaynakça

- Buhârî, Muhammed b. İsmail. *Sahîh-i Buhârî* (thk. Sıdkî Cemîl el-Attâr). Beyrut: Dâru'l-Fıkr, 1424/2004.
- Fayda, Mustafa. "Siyer ve Megâzî". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, 37/319-324. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 2009.
- Fleisch, Henri. "İbn Fâris". çev. Mustafa Kaya. *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 34 (2010), 209-219.
- İbn Asâkîr, Ebu'l-Kâsım Ali b. el-Hasan. *Târîhu Dımeşk* (thk. Ömer b. Gurâme el-Amravî). Beyrut: Dâru'l-Fıkr, 1415/1995.
- İbn Ebû Hâtîm, Ebû Muhammed Abdurrahmân b. Muhammed. *el-Cerh ve't-Ta'dîl* (thk. Abdurrahmân b. Yahyâ). Beyrut: Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî, 1372/1952.
- İbn Hacer, Ebu'l-Fazl Ahmed b. Ali b. Hacer el-Askalânî. *el-İsâbe fî temyîzi's-sahâbe* (thk. Âdil Ahmed Abdülmevcûd, Ali Muhammed Muavvaz). Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1415/1995.
- İbn Hacer, *et-Telhîsu'l-habîr* (thk. Âdil Ahmed Abdülmevcûd, Ali Muhammed Muavvaz). Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1419/1999.
- İbn Hişâm, Abdülmelik b. Hişâm b. Eyyûb el-Himyerî. *es-Sîretü'n-nebeviyye* (thk. Tâhâ Abdrürraûf Sa'd). Mısır: Şeriketü't-Tibâ'ati'l-Fenniyyeti'l-Müttehide, 1391/1971.
- İbn Sa'd, Ebû Abdullah Muhammed b. Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kebir* (thk. Muhammed Abdülkâdir Atâ). Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1410/1990.
- Köse, Feyza Betül. "Beşerin En Hayırlısının Kısa Hayatı". *Hadis ve Siyer Araştırmalar Dergisi* 2/1 (2016), 137-143.
- Safedî, Salâhuddîn Halîl b. Eybek es-Safedî. *el-Vâfi bi'l-vefeyât* (thk. Ahmed el-Arnaût, Türkî Mustafa). Beyrut: Dâru İhya'i't-Türâs, 1420/2000.
- Tural, Hüseyin. "İbn Fâris". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*. 19/479-81. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 1999.
- Zehebî, Şemsüddîn Ebû Abdullah Muhammed b. Kaymaz ez-Zehebî. *Târîhu'l-İslâm* (thk. Ömer Abdüsselâm et-Tedmurî). Beyrut: Dâru'l-Kitâbi'l-Arabî, 1413/1993.
- Zehebî, *Tenkîhu't-tahkîk* (thk. Mustafa Ebu'l-Gayt). Riyad: Dâru'l-Vatan, 1421/2000.

